

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพและการละเล่นพื้นบ้านมีรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ
  - 1.1 ความหมายของสุนทรียภาพ
  - 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความงาม
  - 1.3 องค์ประกอบของสุนทรียภาพ
  - 1.4 การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสุนทรียภาพ
  - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ
2. ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้าน
  - 1.1 ความหมายของการละเล่น
  - 1.2 ประเภทของการละเล่น
  - 1.3 องค์ประกอบของการละเล่น
  - 1.4 คุณค่าของการละเล่น
  - 1.5 การวิเคราะห์การละเล่นพื้นบ้าน
  - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้าน

#### ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ

##### ความหมายของสุนทรียภาพ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า สุนทรียภาพ (Aesthetic) ไว้ที่คนะที่ต่างๆ กันดังนี้  
ค่าน (Kant, อ้างใน บุญย นิลเกษ, 2523, หน้า 77-78) ได้กล่าวว่า “ความงามนั้นอยู่ในสภาวะที่เราจะพูดหรือให้คำอธิบายใดๆ ทั้งนี้กฎเกณฑ์ที่ศิลปินทั้งหลายวางไว้นั้น เป็นเพียงหลักการ

ที่พอมีไว้พอเป็นแนวทางเท่านั้นเอง ดังนั้นสุนทรียภาพทั้งหลายที่อยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น จึงปรากฏตัวมันอยู่ในลักษณะหาจุดประสงค์อะไรสักอย่างไม่ได้ (Purposiveness without purpose) นั่นเอง การที่เราสามารถสร้างอารมณ์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นในจิตใจของเราได้อย่างแท้จริงนั้น คงมิใช่อะไรนอกจากอารมณ์ที่เนื่องอยู่กับสุนทรียภาพนั่นเอง”

แพททริก (Patrick, 2518, หน้า 382) ได้ยกคำกล่าวของค่าน (Kant) มาว่า “จิตมีสมรรถภาพที่สามนอกเหนือไปจากเหตุผลและเจตจำนง นั่นคือ มีสมรรถภาพรู้สึกถึงลักษณะพิเศษของความรู้สึกสุนทรียศาสตร์หรือความพึงพอใจทางสุนทรียศาสตร์ คือ ไม่คำนึงถึงผลได้ (Disinterested) ลักษณะนี้ทำให้ความพึงพอใจทางสุนทรียศาสตร์ แตกต่างไปจากความพึงพอใจอื่นๆ ซึ่งล้วนแต่มีธาตุของความอยากหรือพัวพันอยู่กับผลได้ส่วนบุคคลหรือผลดีสำหรับชีวิตทั้งสิ้น”

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า สุนทรียศาสตร์หรือสุนทรียภาพ คือ ความงาม เมื่อเป็นสิ่งที่ว่าด้วยความงาม จึงมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านและได้ยกมาบางท่านเท่านั้น

บุญย์ นิลเกษ (2525, หน้า 7) กล่าวว่า “ความงามคือภาวะที่มีความเด่นชัด หรือความปรากฏชัดของสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เรามีการรับรู้หรือมีอารมณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในจิตใจของเรา หรือภาวะปรากฏตัวให้เด่นชัดของศิลปกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะใดก็ตาม”

เอกชัย สุนทรพงศ์ และ เสาวนิตย์ แสงวิเชียร (2529, หน้า 3) กล่าวว่า “การแสดงออกทางด้านจิตใจซึ่งเราเรียกว่าความดี เช่น การเห็นใจผู้อื่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตาปราณี ความรักอันบริสุทธิ์เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้ชีวิตมีความสุขสำคึและนำมาซึ่งสันติ เราก็เรียกว่าเป็นความงามได้”

เซนต์ โทมัส อไควนัส (Saint Thomas Aquinas, อ้างใน วิธาน สุธีรคุปต์ และคณะ, 2533, หน้า 28) กล่าวว่า “สิ่งที่งามคือสิ่งที่ให้ความเพลิดเพลินเมื่อเราได้เห็นหรือรับรู้ ความงามมีเงื่อนไข 3 ประการคือ ความสมบูรณ์ ความได้สัดส่วนและความชัดเจน อไควนัสมีความเห็นว่าความงามกับความดีโดยเนื้อแท้เป็นสิ่งเดียวกัน เพราะขึ้นอยู่กับรูปแบบ สัดส่วนระเบียบและความกลมกลืนด้วยกัน”

#### ทฤษฎีเกี่ยวกับความงาม

ในการที่จะพัฒนาสุนทรียภาพของบุคคลแต่ละคนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้ถึงความหมายที่เกี่ยวกับความงามให้ชัดเจนเสียก่อน ซึ่งส่วนหนึ่งก็ได้กล่าวถึงความหมายของความงามมา

บ้างแล้วในเบื้องต้น ในอีกส่วนหนึ่งก็ยังสามารถที่จะศึกษาได้จากทฤษฎีเกี่ยวกับความงามจากนักปรัชญาหลายท่านดังนี้

ยอร์ช ซันตานายา (George Santayana, อ้างใน บุญย์ นิลเกษ, 2525, หน้า 41-42) กล่าวว่า ความงามนั้นเป็นสภาวะที่มีตัวตนอย่างแท้จริงในความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ แม้ว่าความงามจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นสิ่งภายในทางจิตใจ แต่มีลักษณะเป็นตัวตน ปรากฏเห็นได้ชัด ดังนี้

1. ความงามนั้นมีใช่เพียงแต่การมีประสบการณ์ในวัตถุเหตุการณ์ต่างๆ หรือความสัมพันธ์ของสิ่งดังกล่าวนั้น มันเป็นเรื่องของความพึงพอใจของอารมณ์ หรือเจตจำนงค์ของธรรมชาติ
2. ความงามเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง มันเป็นความรู้สึกคล้ายกับว่ามีสิ่งหนึ่งสิ่งใดปรากฏอยู่ในทางที่งดงาม หากมีสิ่งไม่งามปรากฏอยู่ความรู้สึกดังกล่าวก็ไม่มี ศิลปะไม่เคยให้คุณค่าในทางลบ ขณะเดียวกันเราก็จะไม่มีโอกาสได้ประสบการณ์ในคุณค่าดังกล่าวนี้ด้วย
3. ความงามเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางดีอันสูงสุด จึงสามารถตอบสนองความต้องการขั้นมูลฐานหรือสิ่งที่จิตใจต้องการบางอย่างของคนเราได้ ความงามมิใช่สิ่งเดียวกันกับสิ่งมีประโยชน์ แม้มันจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าภายในแต่ก็เป็นสิ่งมีอยู่เป็นตัวตนได้ นั่นคือภาวะแห่งความพึงพอใจของเรา จริยศาสตร์นั้นเป็นเรื่องของการยกเว้นจากการทำความชั่วและการกระทำความดีเท่านั้น ตรงข้ามกับสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ให้ความเพลิดเพลินแก่เราเท่านั้น
4. ความงามเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน เราเห็นว่าดอกไม้งามเพราะมันทำให้เรามีความเพลิดเพลินอยู่ในจิตใจของเรา ขณะที่เราพบเห็นกับสิ่งที่มีความงาม

ซันตานายา ยืนยันว่า ความเพลิดเพลินนี้ก็เป็นอันเดียวกับความงาม (Beauty-pleasure) ความงามดังกล่าวนี้ เป็นคุณสมบัติของวัตถุต่างๆ และเป็นสิ่งที่เกิดมาจากสิ่งที่เป็นสาเหตุแห่งความเพลิดเพลินใจของเรา มันเป็นความเพลิดเพลินที่มีอยู่ในใจ ซึ่งเราจะเห็นคล้ายปรากฏว่าเป็นตัวตนด้วย

โชเปนเฮาเออร์ (Schopenhauer, อ้างใน อมร ไสภณวิเศษวงศ์, 2514, หน้า 333-334) เป็นทฤษฎีเชิงอภิปรัชญา กล่าวคือ มีเจตจำนงค์สมบูรณ์หรือความแท้จริงแสดงอาการปรากฏเป็นความงามโดยตรงโดยอ้อมในสิ่งต่างๆ โชเปนเฮาเออร์ยึดทฤษฎีว่าด้วยมโนภาพมาจากเพลโต สิ่งต่างๆ งามเพราะมีส่วนใกล้เคียงกับธรรมชาติ เราจะซาบซึ้งในความงามได้ด้วยมโนภาพล้วนๆ โดยไม่มีความอยากเข้าไปเกี่ยวข้อง ศิลปะยกระดับจิตใจเหนือความอยาก และช่วยให้เรามองเห็นมโนภาพอันเป็นสัจนิรันดร์ซึ่งอยู่เบื้องหลังสิ่งชั่วคราว ในมโนภาพทางสุนทรียศาสตร์ บุคคลพ้นจากปัจเจกภาพ

ของตัวเอง พ้นจากความอยาก พ้นจากทุกข์และพ้นจากกาล คงมีแต่จิตที่รับรู้ล้วนๆ โขเปนเฮาเออร์ ถือว่าคิดปะเป็นอาการปรากฏของเจตจำนงสัมบูรณ์

แลงเฟลด์ (Langfeld, อ้างใน อมร โสภณวิเศษฐวงศ์, 2520, หน้า 265) กล่าวว่า ความงามไม่ได้ขึ้นกับบุคคลอย่างเดียวและไม่ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุอย่างเดียว ไม่ใช่เป็นจิตพิสัยอย่างเดียว ไม่ใช่เป็นวัตถุพิสัยอย่างเดียว ไม่ใช่ผลของกัมมันตภาพทางปัญญาอย่างเดียว แต่เป็นสัมพันธภาพระหว่างสิ่งสองสิ่ง คือ จิตมนุษย์กับวัตถุ

จากแนวความคิดของนักปรัชญาที่กล่าวมา มีความแตกต่างกันออกไปอย่างหลากหลาย จนก่อให้เกิดเป็นทฤษฎีความงามขึ้นหลายทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีวัตถุวิสัย ทฤษฎีนี้ถือว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ ความงามเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ในเนื้อวัตถุและติดมากับวัตถุ เป็นสิ่งที่มีความงามในตัวมันเองตลอดไป ไม่ว่าจะสนใจมันหรือไม่ก็ตาม เราจะอธิบายความงามต้องอาศัยวัตถุเป็นตัวกลางหรือเป็นเครื่องมือประกอบ การที่เราสนใจในวัตถุมิใช่เป็นการสร้างความงามขึ้นแก่วัตถุ แต่เป็นเพราะเราพบว่าวัตถุนั้นมีความงาม วัตถุไม่ใช่งามเพราะเราสนใจมัน แต่เพราะมันงามเราจึงสนใจ ดังนั้น ความงามของวัตถุมีอยู่ก่อนมิใช่มีขึ้นจากความสนใจของเรา และความงามในวัตถุนั้นยังคงอยู่ตลอดไป ไม่ว่าเราจะสนใจมันหรือไม่หรือเวลาจะผ่านไปนานเท่าใดก็ตาม การที่จะเอาความคิดเห็นในเรื่องความงามที่ต่างกันไปเป็นเครื่องยืนยันว่า ความงามไม่ใช่วัตถุวิสัยนั้นไม่ถูกต้องเพราะการเห็นความงามในอุณหภูมิที่ต่างกัน เพราะอาศัยวัตถุเป็นเครื่องวัดจึงพยากรณ์ได้ ดังอาศัยปรอทวัดอุณหภูมิ มิใช่อาศัยความรู้สึกหรือใจเป็นตัวตัดสิน

2. ทฤษฎีจิตวิสัย ทฤษฎีนี้ถือว่าความงามไม่ใช่คุณสมบัติของวัตถุ คุณสมบัตินี้เป็นเพียงเงื่อนไขของคุณค่าทางความงามเท่านั้น ไม่ใช่เป็นตัวคุณค่าหรือตัวความงามโดยตรง คุณสมบัตินี้กลายเป็นความงามขึ้นมาเพราะมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่เกิดความประทับใจต่อคุณสมบัตินั้น ทำให้เกิดค่าความงามขึ้น คุณสมบัติของวัตถุจะไม่มี ความหมายไม่มีคุณค่าทางความงาม ถ้าไม่มีความสนใจของบุคคล

การถือว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุนั้นผิด เพราะคุณสมบัติของวัตถุจะคงอยู่อย่างนั้นตลอด แต่ความงามของวัตถุอาจเปลี่ยนไปตามบุคคลหรือกาลสมัย นั่นคือ วัตถุเดียวกันคนอาจเห็นว่า งามไม่งามต่างกัน หรือวัตถุเดียวกัน คนเดียวกันอาจเห็นว่างาม ต่อมาอาจไม่เห็นว่างาม

แสดงว่าบุคคลคือตัวสำคัญในการตีค่าทางความงาม โดยการแสดงความสนใจหรือประทับใจวัตถุ จึงกลายเป็นสิ่งมีคุณค่าทางสุนทรียะขึ้นมาสำหรับบุคคลนั้น

ส่วนการตัดสินทางสุนทรียะของฝ่ายวัตถุที่ว่าต้องอาศัยข้อเท็จจริงทางวัตถุนั้น เป็นการตัดสินทางความประจักษ์ทางกาย ไม่ใช่การตัดสินทางสุนทรียะ เพราะสุนทรียะเป็นปฏิกิริยาที่เรามีต่อวัตถุ เช่น นั่นคือตุ๊กตา เป็นการตัดสินประจักษ์ทางกาย คือ ยอมรับความมีอยู่จริง แต่ถ้าพูดว่าตุ๊กตาดูน่ารัก เป็นการแสดงความรู้สึกต่อตุ๊กตาดูนั้น ส่วนการตัดสินอาจมีความรู้สึกไม่เหมือนกันเพราะต่างจิตกัน การที่จะเอาความแตกต่างนี้มาเป็นข้อยืนยันว่าความงามเป็นวัตถุวิสัยไม่ได้

3. ทฤษฎีภาวะสัมพันธ์ จากทัศนะของพวกจิตวิสัยที่กล่าวมา ทำให้เกิดความขัดแย้งว่า วัตถุนั้นไม่มีคุณสมบัติอะไรเลย คุณค่าทางสุนทรียะก็ไม่อาจมีขึ้นได้เช่นกัน เพราะความงามไม่อาจลอยอยู่ในอากาศได้ ความงามเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวเนื่องกับวัตถุ ดังนั้นการตีค่าทางสุนทรียะ คุณสมบัติของวัตถุย่อมมีความสำคัญพอๆ กับปฏิกิริยาตอบสนอง หรือความสนใจของบุคคลที่มีต่อคุณสมบัตินั้น ซึ่งทั้งสองสิ่งต้องมีสัดส่วนพอๆ กันด้วย

แนวคิดของพวกจิตวิสัยอีกประการหนึ่งที่ว่าสติปัญญาไม่เป็นสิ่งสำคัญและไม่จำเป็นต้องใช้เหตุผลซึ่ง ไม่ต้องใช้ความรู้ความฉลาดอะไรก็ได้และไม่มีหลักเกณฑ์อะไรแน่นอนนั้น ในความเป็นจริงการตัดสินคุณค่าของวัตถุในทางสุนทรียะนั้น ต้องพิจารณาว่าสิ่งที่เราให้ความสนใจนั้น เกิดผลอะไรต่อเราบ้างทั้งกายและใจ ซึ่งการพิจารณานี้คือ ต้องใช้สติปัญญาหรือเหตุผลในการตีค่า และเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ แม้ว่าประสบการณ์ทางสุนทรียะจะเป็นลักษณะพื้นฐานของอารมณ์สะท้อนใจ แต่การวินิจฉัยความงามที่ได้มาตรฐานถึงขั้นจริงๆ นั้น ปัญญาและเหตุผลจะมีบทบาทที่สำคัญมาก โดยจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์บางอย่างเป็นเครื่องมือในการพิจารณาด้วย หลักเกณฑ์ก็จะมีลักษณะเกี่ยวข้องกับเชิงวัตถุวิสัยนั่นเอง ดังนั้นความงามจึงไม่ใช่จิตวิสัยโดยสิ้นเชิงหรือไม่ใช่วัตถุวิสัยอย่างสิ้นเชิงด้วย แต่เป็นภาวะสัมพันธ์ระหว่างวัตถุกับบุคคล

4. ทฤษฎีปฏิบัติการใหม่ ทฤษฎีความงามนี้มีความเห็นว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุนั้น มิใช่เป็นตัวความงามหรือคุณค่าทางสุนทรียะ เพราะบุคคลทำหน้าที่ให้ความสนใจ ส่วนวัตถุทำหน้าที่เป็นสิ่งถูกสนใจ ความงามไม่ใช่ผลลัพธ์ของภาวะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งสองสิ่ง แต่ความงามน่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ โดยอาศัยความสัมพันธ์ของทั้งสองสิ่งนี้เป็นรากฐานที่รองรับคุณค่า ดังนั้นความงามจึงเป็นปฏิบัติการใหม่โดยต้องมีตัวประกอบคือวัตถุ ซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะตัวและอยู่ในที่ที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณาประเมินคุณค่าและ

คุณค่าทางสุนทรียะก็คือสิ่งที่มีอยู่กับตัววัตถุนั้นเอง ต้องมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถพอที่จะตีคุณค่าหรือสนใจวัตถุนั้น ต้องมีประสาทสัมผัสที่จำเป็นแก่กิจอย่างสมบูรณ์ เพื่อสามารถรับรู้สัมผัสที่รับรู้อยู่ ต้องมีความสามารถในอันที่จะรับรู้ความรู้สึกทางสุนทรียะได้ในอารมณ์ที่เหมาะสม ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่างวัตถุกับบุคคล โดยวัตถุอยู่ในตำแหน่งที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน บุคคลต้องมีสภาพจิตใจที่อยู่ในสภาพที่เหมาะสมที่จะรับรู้หรือสนใจวัตถุ ต้องมีหลักเกณฑ์บางอย่างเพื่อให้บุคคลใช้เป็นมาตรฐาน ในการตีคุณค่าทางสุนทรียะวัตถุ ซึ่งเกณฑ์นี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ เมื่อเปลี่ยนไปการตีค่าของบุคคลก็เปลี่ยนไปด้วย ต้องมีการตัดสินใจว่ามีความงามหรือไม่มีความงาม โดยตัดสินใจว่ามีความงาม เมื่อปรากฏว่าวัตถุที่ต้องการหาค่านั้นเข้าหลักเกณฑ์อันเป็นมาตรฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และตัดสินใจว่าไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่งาม เมื่อไม่เข้าหลักเกณฑ์หรือขัดกับหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ วัตถุที่มีคุณสมบัติเข้าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือเกณฑ์ที่ยอมรับกันโดยทั่วไป จะต้องก่อให้เกิดความพอใจในแง่สุนทรียะแก่บุคคลด้วย ทฤษฎีปฏิบัติการณ์ใหม่นี้ เป็นทฤษฎีที่ขจัดความขัดแย้งของทฤษฎีอื่นๆ โดยการสังเคราะห์อย่างมีเหตุผลว่า คุณค่าทางสุนทรียะนั้นเกิดจากกระบวนการหาคุณค่า มิใช่มีอยู่ก่อนวัตถุที่ว่าสวย เพราะมนุษย์ให้ความสำคัญตามความต้องการทางสุนทรียะ โดยอาศัยหลักเกณฑ์บางประการ อันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เป็นเครื่องตัดสินใจ (ประเสริฐ ศิลรัตน์, 2542, หน้า 21-24)

การที่เรารู้อะไรต่างๆ หรือสวยงามหรือเป็นประโยชน์นั้น เราได้โดยถือว่าสิ่งนั้นๆ เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อความเป็นอยู่ของเรา ช่วยให้เราเกิดความภาคภูมิใจ มีความอิ่มเอิบใจให้ความสุขพึงพอใจที่ได้พบเห็นก่อให้เกิดความชื่นชมยินดี ทำให้เกิดความมั่นใจที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลก มีกำลังใจที่จะต่อสู้กับอุปสรรคในการดำเนินชีวิตนานับประการได้อย่างประสบผลสำเร็จ แต่โดยธรรมดาแล้วสรรพสิ่งในโลกมิได้มีความเลวร้ายที่จะลงโทษมนุษย์คนใดๆ เลย แต่เป็นกระบวนการของการดำเนินไปตามกฎของความจำเป็น (The Law of Necessity) เป็นความเปลี่ยนแปลงในกระแสของกระบวนการตามเหตุปัจจัยของธรรมชาติเอง ซึ่งมนุษย์มิได้มีส่วนในการสร้างสรรค์ แม้ตัวมนุษย์เองก็ตกอยู่ในกระบวนการของกฎแห่งความจำเป็นนี้ด้วย แต่แม้การที่มนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงธรรมชาติได้เป็นบางส่วน ซึ่งเป็นสิ่งภายนอกหรือเป็นสิ่งแวดล้อมตัวมนุษย์เองได้ในบางกรณีก็ตาม แต่จริงๆ แล้วมนุษย์มิได้ดัดแปลงอะไรและไม่อาจเปลี่ยนแปลงกฎแห่งความจำเป็นอะไรได้ด้วย ที่เป็นไปก็เป็นเพียงความสามารถของมนุษย์ที่เข้าไปร่วมในกระบวนการ โดยอาศัยเหตุปัจจัยช่วยผลักดันให้ธรรมชาติดำเนินไปตามเหตุปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เป็นอย่างนั้นอย่างนั้นเท่านั้น แต่มนุษย์ก็มีความพอใจว่าตนเอง

ได้สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง เช่น การสร้างสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ขึ้นมารับใช้ตนเอง หรือให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองได้อย่างดี เหมาะจะดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข แต่ที่จริงแล้วเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการทางธรรมชาติเท่านั้น ในทางกลับกันการประดิษฐ์ หรือความสามารถดัดแปลงที่ตนเองพอใจนั้นก็เป็นผลร้ายคุกคามชีวิตตนเองด้วย แต่ถูกมองข้ามไปเสีย เช่น ผลเสียทางสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา เป็นต้น แต่กระบวนการในทางสังคม ซึ่งเป็นผลิตผลของมนุษย์นั่นเอง ที่ได้เป็นไปเพื่อความเจริญมีคุณค่าและเป็นไปในทางเสื่อมหรือผลร้ายแก่ตนเอง แต่ทุกสิ่งจะเป็นคุณค่าที่ดีหรือเป็นผลร้ายอย่างไร ขึ้นอยู่กับมาตรฐานการวัดในจิตวิญญาณของมนุษย์นั่นเอง ที่จะมีความสามารถยึดจับเอาสาระสำคัญในกระบวนการนั้นมาเป็นประโยชน์แก่ตนเองมากน้อยเพียงไร จริงๆ แล้ว มนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมชั้นไหนระดับไหนก็ตาม ย่อมมีความเสมอภาคกันโดยธรรมชาติ แต่โอกาสและวิถีทางแห่งความพร้อมที่จะเอื้ออำนวยต่อชีวิตที่ดำรงและผูกพันอยู่กับคุณค่าต่างๆ ที่มนุษย์ของสังคมนั้นๆ เป็นผู้สร้างขึ้น และหลงยึดติดกับสิ่งสมมติพร้อมกับการแข่งขัน จึงดูเหมือนว่ามีการได้เปรียบเสียเปรียบกัน หรือมีการได้รับคุณค่าและสูญเสียคุณค่าต่างๆ ขึ้น แต่โดยสาระสำคัญของความหมายจริงๆ แล้ว มนุษย์ก็ยังคงได้รับความยุติธรรมโดยเสมอภาคนั้นเอง คือ ต่างก็ประสบอยู่ในกระบวนการของกระแสความเปลี่ยนแปลงของกฎที่จำเป็นเช่นเดียวกัน โดยไม่มีข้อยกเว้นในกรณีใดๆ ของมนุษย์ทั้งสิ้น หากมนุษย์ทุกระดับชั้น ยังไม่เข้าถึงคุณค่าที่แท้จริงของธรรมชาติ คือ ยังหลงแบกโลกอยู่ก็ต้องเป็นทุกข์ หมุนเวียนอยู่ในกระแสความเปลี่ยนแปลง คือ มีสุขมีทุกข์ปนกันไป แล้วแก่เจ็บตายไปโดยไร้สาระและไร้ความหมายด้วยกันทั้งสิ้น

แต่ในระดับจิตสำนึกของมนุษย์ ต่างก็หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่กับคุณค่าในสังคม โดยปกติพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีจิตสำนึกสามัญจะต้องเกี่ยวข้องกับคุณค่าต่างๆ เช่น มักพูดกันว่า สิ่งนั้นดี สิ่งนั้นสวย สิ่งนั้นเป็นประโยชน์ สิ่งนั้นจริง เป็นต้น รวมทั้งสภาวะธรรมต่างๆ เช่น ความดี ความงาม ความจริง ความบริสุทธิ์ ความยุติธรรม คำว่า ดี งาม จริง บริสุทธิ์ ยุติธรรมนี้เองเป็นเรื่องที่ต้องการ การตัดสินด้วยคุณค่า คือ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตโดยตรงและมีอิทธิพลในการแปลความหมายชีวิตของตนเองไปตามคุณค่าเหล่านี้ แต่ความสำนึกถึงคุณค่าเหล่านี้ว่าเป็นคุณค่าได้นั้น เป็นผลแห่งการสืบทอดมรดกในสายอารยธรรมของมนุษย์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันตามลำดับ

ตัวตนของมนุษย์นั้นเป็นผลิตผลทางสังคมที่กว้างใหญ่มากและสังคมก็คือ สิ่งประกอบขึ้นด้วยปัจเจกบุคคลนั่นเอง ชีวิตทำให้เรามีพลังทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และในฐานะกลุ่มสังคม เพื่อ

ทำการตัดสินใจ เพื่อกำหนดอัตราสิ่งต่างๆ ว่าดีกว่าหรือเลวกว่ากัน ประเด็นนั้นไม่ว่าจะเป็นที่เรากำลังดำเนินไป เพื่อมีความจงรักภักดีและมีอุดมคติ รอบๆ สิ่งที่มีชีวิตของเราเข้าไปรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม จะเป็นการส่งเสริมชีวิตหรือทำลายชีวิตก็ตาม เมื่อกล่าวโดยผลแล้วเราต้องการพิจารณาพื้นฐานของการตัดสินใจเช่นนั้น หรือต้องการสร้างรูปแบบมาตรการวัดคุณค่าต่างๆ ขึ้นมา

เมื่อเราพูดถึงสาระของสิ่งสองสิ่งว่าอันไหนหนักกว่ากัน ระหว่างตะกั่วกับเหล็ก เรียกว่าเรากำลังเกี่ยวข้องกับข้ออยู่กับขอบข่ายของข้อเท็จจริงที่อาจยืนยันได้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันได้ในสากลว่าเป็นมาตรฐานที่มีอยู่ คำวินิจฉัยนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการตัดสินใจโดยข้อเท็จจริง หากเราถามถึงภาพถ่าย 2 ภาพว่า ภาพไหนสวยกว่ากันหรือถามถึงสถานที่ว่า ที่ไหนเป็นสถานที่ที่ดีที่สุดอันเหมาะที่จะอยู่อาศัย เราเผชิญปัญหาที่มีใช่เป็นเพียงข้อเท็จจริงอย่างเดียวหากแต่เป็นปัญหาทางคุณค่าและการคิดเกี่ยวข้องกับกระบวนการของการตีคุณค่าด้วย ล้วนแต่ก็เกี่ยวสัมพันธ์กับความปรารถนาและความสนใจอย่างใกล้ชิด (ฟรัง มีนอก, 2530, หน้า 207-209)

ธรรมชาติของคุณค่าขึ้นอยู่กับรากฐานแห่งความพอใจ มีอยู่บ่อยๆ ที่เราพูดว่า อะไรก็ตามที่ทำให้เราพอใจสิ่งนั้นแหละคือคุณค่า ปัญหาที่เกิดขึ้นคือว่าใครได้รับความพอใจและพออย่างไร คำตอบปัญหานี้ก็เกี่ยวข้องกับภาระวิเคราะหของสิ่งแวดล้อมในเงื่อนไขของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ไม่มีความค่า คุณสมบัติ การกระทำ ข้อความต่างๆ สามารถเป็นได้ทั้งที่มีคุณค่าและไร้คุณค่า เพราะคุณค่าทั้งหลายถูกตัดสินอยู่ในสถานการณ์แห่งคุณค่า ในสภาพเช่นนี้เราทำการตัดสินใจได้ทางคุณวิद्याว่าการแสดงธรรมชาติของคุณค่า เป็นการตัดสินใจทางคุณวิद्याทุกชนิด ซึ่งจำแนกไว้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. ความไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หรือภาวะความจำเป็น การตัดสินใจคุณค่าทางคุณวิद्याทุกชนิดเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อเราเชื่อว่ามีคุณค่าในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราก็ยอมรับโดยปริยายว่า มันมีธาตุ (องค์ประกอบ) บางอย่างที่ทำให้มันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเรา เช่น อาหารมีคุณค่า เพราะมันทำให้ร่างกายของเราเป็นไปได้ และเราไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากอาหาร แต่ว่าคุณค่าสูงสุดโดยธรรมชาติก็ติดอยู่กับวัตถุทั้งหลายโดยปราศจากสิ่งที่เราไม่อาจเป็นอยู่ได้วัตถุต่างๆ เช่น อาหาร เสื้อผ้า อากาศและน้ำ เป็นต้น ถัดมาก็ได้แก่วัตถุที่มาทีหลัง หากไม่มีแล้วเราก็รู้สึกลำบากไม่สบาย เช่น วัตถุต่างๆ ที่เป็นความหมายต่างๆ ที่จะให้ความสะดวกสบายแก่เราได้แก่เครื่องใช้ เช่น หนังสือ วิทยุ โทรศัพท์ เป็นต้น และในประเภทสุดท้ายก็อยู่ที่วัตถุที่หากปราศจากสิ่งที่เราสามารถจัดการเพื่อการดำรงชีพ เช่น น้ำเมา เครื่องสำอางต่างๆ เป็นต้น

2. หน้าที่ (Obligation) หน้าที่ถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการตัดสินใจทางคุณวิทยา หมายความว่า มันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการกระทำในการตัดสินใจเช่นนั้น เพราะเหตุนี้เองการตัดสินใจทางคุณวิทยาจึงแตกต่างไปจากการตัดสินใจอื่นๆ ทั้งหมด การศึกษาเป็นสิ่งมีคุณค่าเพราะมันเป็นหน้าที่ที่ควรพิจารณาต่อปัจเจกชนเพื่อที่จะรับการศึกษา

3. มูลฐานแห่งความชอบในการตัดสินใจ ดังที่ได้แสดงไว้ข้างแล้วในตอนต้นว่า การตัดสินใจทางคุณวิทยาทุกแบบมีมูลฐานอยู่ที่ความชอบในการตัดสินใจ ดังเช่น ในหมู่คนที่รักดอกไม้ ก็ไม่มีสิ่งใดปรากฏเป็นสิ่งสวยงามมากไปกว่าดอกไม้ ในขณะที่บุคคลผู้ถูกครอบงำอยู่ด้วยเพศตรงกันข้ามมากกว่าปกติธรรมดาๆ ก็ไม่อาจมีอาการสำแดงอาการปรากฏของความงามใดๆ ที่จะงดงามไปกว่าสตรีเพศที่สวยงามอาการแห่งพฤติกรรมนี้เอง ความแตกต่างกันในสิ่งที่น่าสนใจนำไปสู่ความแตกต่างในการตัดสินใจคุณค่าทางคุณวิทยา

ในการจัดประเภทต่างๆ ของคุณค่าซึ่งมีอยู่มากมายนั้น มีอยู่สิ่งหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เป็นการแบ่งระหว่างคุณค่าเนื้อแท้ภายในกับคุณค่าเนื้อแท้ภายนอก ในสองประเภทนี้คุณค่าเนื้อแท้ภายในเป็นจุดหมาย เพราะคุณค่าของมันมีอยู่ในความถูกต้องของมันเอง ส่วนคุณค่าที่เป็นเนื้อแท้ภายนอกก็เป็นวิถีทางหนึ่ง แต่มีใช้จุดหมายเพราะมันช่วยเอื้ออำนวยให้เราบรรลุจุดประสงค์บางอย่างได้ ซึ่งในเรื่องนี้จะได้แสดงชนิดของคุณค่าที่เป็นหลักสำคัญ ดังนี้

1. คุณค่าเป็นเนื้อแท้ภายใน ตามทรรศนะของไรท์เห็นว่า คุณค่าเนื้อแท้ภายในเป็นคุณค่าในตัวมันเอง เป็นคุณค่าที่เป็นเครื่องมือในผลของมันด้วย มีตัวอย่างของคุณค่าที่เป็นเนื้อแท้ภายใน เช่น ความจริง ความงาม และความดี เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีจุดหมายในตัวมันเองมิใช่เป็นวิถีทางเพื่อบรรลุจุดหมายอย่างอื่น คุณค่าเหล่านี้มิได้อยู่เหนือปัจเจกบุคคล แต่หลังจากได้บรรลุถึงแล้วก็เป็นสิ่งขัดแย้งในตัวปัจเจกบุคคลตามรูปแบบแล้ว คุณค่าทั้งหลายได้อำนวยความพึงพอใจแก่บุคคล ความจริง ความงามและความดีนั้นอำนวยความสะดวกแห่งของมนุษย์ เป็นลักษณะดึงดูดจิตใจและทำที่ของความสุขสบาย เพราะฉะนั้นเขาจึงได้รับความพึงพอใจทางจิตวิญญาณจากคุณค่าเหล่านี้ คุณค่าทางศีลธรรมก็เป็นตัวอย่างของคุณค่าที่เป็นเนื้อแท้ภายใน คุณค่าทางศีลธรรมเป็นความดีในตัวมันเอง เพราะมันรวมเอาความสำนึกและหน้าที่ทางศีลธรรมแล้วนำไปสู่ความประพฤติดี ก็มีเพียงความแตกต่างกันในความเห็นที่ว่าคุณค่าภายในเป็นปัญหาไม่ว่ามันจะมีคุณค่าอยู่ในวัตถุหรือปัจเจกบุคคล จึงได้ยกประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันขึ้น

1.1 พวกอรรถนัยนิยมทางคุณวิทยา พวกนักคิดต่างๆ เห็นว่า คุณค่าเนื้อแท้ภายในของสิ่งใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ทำการตัดสินคุณค่าของมัน เหมือนกับที่ปาร์คเกอร์กล่าวว่า คุณค่าทั้งหลายล้วนเป็นคุณสมบัติของโลกด้านใน คือ เป็นเรื่องของโลกแห่งจิตใจ ความอยากปรารถนาเป็นเพียงมูลฐานของคุณค่า วัตถุนิดหนึ่งมีคุณค่าก็เพราะมันเป็นที่ยปรารถนาของบุคคลบางคน คุณค่าไม่อาจมีอยู่โดยแยกจากบุคคลผู้ที่มีมันจะให้คุณค่า แต่มีปัญหาตามมาว่า เมื่อไม่มีความปรารถนาก็จะไม่มีคุณค่า กลุ่มเรตินิยม (Hedonists) เชื่อว่า คุณค่าขึ้นอยู่กับประสบการณ์แห่งความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพราะเป็นความสนุกสนานทางกายซึ่งเป็นการตัดสินความมีอยู่หรือความไม่มีของคุณค่า มีนักคิดอีกมากที่ไม่เห็นด้วยกับทรรศนะของพวกเรตินิยมได้แสดงว่าความสนุกสนานเพลิดเพลินไม่น่านำมาปฏิบัติได้เหมือนมาตรฐานแห่งคุณค่าภายใน วาร์ดเห็นว่า คุณค่าเป็นสภาวะวิสัย (Objective) มิใช่ความอยากหรือความปรารถนาที่มีคุณค่าใดๆ คุณค่ามีอยู่ในวัตถุซึ่งทำให้ความปรารถนานี้พึงพอใจ อีกนัยหนึ่งความพึงพอใจเป็นอัตวิสัย (Subjective) และเป็นเรื่องส่วนบุคคล เพราะฉะนั้นจึงไม่มีคุณค่าใดที่จะให้เหตุผลมันได้ คุณค่าเป็นสิ่งนิรันดร์ส่วนความพึงพอใจเป็นสิ่งมีอยู่ชั่วคราวชั่วขณะ

1.2 ทฤษฎีของนักสภาวะวิสัย (Objective Theory) คนบางคนเชื่อว่า คุณค่าเป็นความโน้มเอียงแห่งคุณค่าภายในต่อทรรศนะของนักสภาวะนิยมในกลุ่มของนักคิดเหตุผลพร้อมด้วยการปลดเปลื้องความเยี่ยงง่ายเห็นว่าวัตถุใดๆ ก็ตามเป็นสิ่งมีคุณค่าหากมันปรากฏเช่นนั้น ลัทธิสภาวะวิสัยของเพลโตก็แตกต่างกันด้วย เหตุที่เขาแย้งว่าวัตถุสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งมีคุณค่า ถึงขนาดที่มันสำแดงความคิดในอุดมคติหนึ่งเป็นมูลฐานของมัน พวกสภาวะนิยมอื่นๆ ยึดถือทรรศนะว่าคุณค่าคือ คุณภาพของวัตถุเป็นส่วนเฉพาะและไม่มีสิ่งใดที่จะแสดงตนให้มารับรู้ได้ โรเยอร์ กล่าวว่า สิ่งหนึ่งกำหนดเหมือนกับค่าที่ดีที่มีอยู่ มิใช่ตามความหมายของคุณภาพในประสบการณ์ตรงที่ปรากฏเป็นรูปร่างขึ้น แต่ตราบเท่าที่มันมีความเหมาะสมที่จะเรียกหา การตัดสินด้วยความพอใจในจิตของเราโดยการปรากฏแล้ว วัตถุนั้นก็อำนวย คุณค่าของมันออกมาจากความสามารถที่เร่งเร้าการตัดสินด้วยความพอใจในผู้ดู ยังมีนักคิดอีกเป็นจำนวนมากที่เชื่อว่า คุณค่าทั้งหลายเป็นความพยายามในการที่จะบรรลุถึงสิ่งประสานกันได้ระหว่างวิธีการแห่งสภาวะนัยกับอรรถนัย

2. คุณค่าของเนื้อแท้ภายนอก (Extrinsic Value) คุณค่าทั้งหลายมิใช่เป็นจุดหมายในตัวเอง แต่เป็นวิธีการแห่งการบรรลุถึงจุดหมายอื่นนั่นเอง คือ คุณค่าที่เป็นเนื้อแท้ภายนอก ดังเช่น เงิน และทรัพย์สินสมบัติ ยอมรับกันว่าเป็นคุณค่าภายนอก เพราะมันไม่มีประโยชน์ในตัวมันเอง แต่มันเป็นสิ่งมีคุณค่าก็ต่อเมื่อเราใช้มันซื้อขายวัตถุต่างๆ ที่จะทำให้ความพึงพอใจในความปรารถนาของเรา

เป็นที่เห็นได้โดยง่ายว่า หน้าที่ในการแบ่งแยกคุณค่าออกเป็นชั้นภายในและภายนอกโดยสมบูรณ์นั้น มิใช่เรื่องง่ายเลยเพราะสิ่งที่มีคุณค่าภายในสำหรับปัจเจกบุคคลหนึ่ง อาจมีคุณค่าภายนอกสำหรับบุคคลอื่นก็ได้ แต่สำหรับคนธรรมดาสามัญ เงินเป็นสิ่งที่มีความหมายเพราะเราอาจใช้มันซื้อสิ่งของต่างๆ ได้ แต่สำหรับคนโลภ (Miser) แล้วเห็นว่า เงินเป็นจุดหมายในตัวมันเอง สุขภาพอนามัยก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีคุณค่าภายในสำหรับคนบางคน และมีคุณค่าภายนอกสำหรับคนอื่น ๆ ด้วย ความยุ่งยากนี้อาจเป็นที่เข้าใจชัดได้ในกรณีของวัตถุทุกชนิดในแบบเดียวกันนี้ คุณค่าทางเศรษฐกิจได้เป็นสาเหตุแห่งสงครามทำลายล้างอย่างน่ากลัว ซึ่งจะให้เราารู้สึกว่าคุณค่าเหล่านี้เป็นจุดจบในตัวมันเอง สังขธรรมคือความจริงเป็นจุดหมายในตัวเองสำหรับทุกคนใช่หรือไม่ มีอยู่บ่อยๆ ที่ประชาชนทั่วไปเชื่อถือการพูดความจริง ตราบเท่าที่พวกเขาที่ยืนหยัดที่จะสร้างผลกำไรทางวัตถุ จากการพูดความจริงนั้น ก็อาจเปลี่ยนเป็นพูดเท็จได้ หากว่าการพูดเท็จนั้นจะให้ผลกำไรที่มากกว่า เงินกลายเป็นสิ่งอื่นที่ลวงตาคนอยู่เสมอ แม้ในการลืมนึกถึงสวัสดิภาพร่างกายของตน กล่าวคือ คนโลภไม่อาจใช้เงินเพื่อบำรุงเลี้ยงร่างกายตนเอง เพราะความตระหนี่เงินในทรัพย์สินของเขาจึงมีคุณค่าอยู่ในตัวเงินเอง ทั้งๆ ที่เงินเป็นสิ่งที่มนุษย์สมมุติค่าให้ตามกระบวนการในการตกลงแลกเปลี่ยนกันในสังคม (ฟรังก์ มินอก, 2530, หน้า 218-223)

คุณค่าของความจริงหรือคุณค่าทางสติปัญญา ชีวิตทางจิตของปัจเจกบุคคล ในการเดินมุ่งไปสู่ชะตากรรมของมันจะต้องพัฒนาอุดมคติทางเหตุผลและตระหนักรู้ว่าความจริงคืออะไร มิใช่ภาพเรื่องความจริง ในฐานะเป็นอุดมคติอันหนึ่งอาจผันแปรจากปัจเจกบุคคลต่อปัจเจกชน แต่ก็ไม่มีข้อสงสัยเลยว่า ปัจเจกบุคคลที่ก้าวหน้าจะต้องสร้างรูปแบบในภาพความจริงบ้าง ก็ไม่ควรที่จะพูดซ้ำในเรื่องนี้ว่า เจื่อนไซและบรรทัดฐานแห่งความจริง ที่เราได้พัฒนามาแล้วมันจะเป็นการเพียงพอสำหรับจุดประสงค์ปัจจุบันของเรา ที่จะพิจารณาเรื่องนี้ ความจริงคือ ความมั่นคงแน่นอนหรือความติดต่อไปไม่ขาดสายระหว่างความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความจริงกับข้อเท็จจริง ความรู้เป็นพยานหลักฐานของอดีตหรือเป็นความสมเหตุสมผลของอดีต โดยที่มันไม่ต้องขึ้นอยู่กับความสอดคล้องกันในการนำการตัดสินใจเพื่อคนอื่น ๆ ด้วย มันเป็นคุณค่าก็เพราะมีความหมายสำคัญในการพัฒนาของปัจเจกบุคคล ในฐานะที่เป็นหลักการของความรู้สึกลึกตนเองโดยตัวมันเองด้วย อดีต ส่วนปัจเจกบุคคลในความพยายามมุ่งหน้าต่อโชคชะตาของเขา จะต้องตระหนักรู้ความจริงว่า เขาก็เป็นปัจเจกบุคคลที่รู้ตนเองคนหนึ่งในหมู่ปัจเจกบุคคลอื่นๆ และก็จะต้องมีความซาบซึ้งในประสบการณ์ของตนแล้วก็มาถึงสถานะและหน้าที่ของตนในส่วนรวมของสังคมและในส่วนรวมที่กว้างไกลกว่าของความจริงนิรันดร์

คุณค่าของความคิดหรือความดี ปัจเจกบุคคลในความสัมพันธ์กับปัจเจกบุคคลอื่นๆ พบว่า เจตจำนงของเขาเองอยู่ในความขัดแย้งกับเจตจำนงของอิตตาอื่นๆ และยังอีกด้วยว่า เจตจำนงของเขาก็อยู่ในความขัดแย้งกับความปรารถนาต่างๆ ของตนเองอีกด้วย คือ แรงกระตุ้นและสัญญาณญาณที่อยู่ในวิถีทางของการพัฒนาของตน ในฐานะเป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่ง เขาพบว่าเจตจำนงทางสังคมเป็นสิ่งบังคับข้อจำกัดต่างๆ ในเจตจำนงของตน และเห็นด้วยว่าภายใต้การย้าและการกดทับแห่งสัญญาณญาณและแรงกระตุ้นของเขา คือ เจตจำนงของเขาได้รับการกระทบกระเทือนและขาดสะบั้นลงพร้อมๆ กับผลที่เขาอยู่ในความสับสนสลายในการมองเห็นสิ่งที่จะต้องเป็นจุดหมายสูงสุด (summum bonum) หรือความดีสูงสุดในชีวิตเขา บางครั้งเขาคิดเสมือนหนึ่งว่า ความดีทางสังคมหรือความดีในจำนวนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเป็นอุดมคติอันสูงสุดของเขา และในบางครั้ง ความสุขส่วนตัวของเขาเอง ในการจำกัดความสุขของคนอื่นๆ ก็เป็นจุดหมายสูงสุดของเขาด้วย หรือแม้บางครั้งเขาพบเสมือนหนึ่งว่า เจตจำนงของเขาภายใต้การชี้นำที่แยกกันของเหตุผลกับการปฏิเสธชีวิต ที่รู้สึกได้ส่งเสริมจุดหมายชีวิตของตนแต่เขาก็มีได้รับคำชี้แจงอย่างสมบูรณ์ เมื่อตระหนักว่าอุดมคติทางจริยศาสตร์ที่แท้จริงนั้น มิได้อยู่ในความแบ่งแยกระหว่างเจตจำนงของเขาเองกับเจตจำนงทางสังคมและไม่อยู่ในเจตจำนงของเหตุผลอย่างบริสุทธิ์ หรือเจตจำนงแห่งประสาทสัมผัสอันบริสุทธิ์ แต่มักจะอยู่ในการพัฒนาทางอินทรีย์แห่งเจตจำนงของเขาที่ เป็นเจตจำนงอันหนึ่งในระหว่างเจตจำนงทั้งหลาย และเป็นส่วนรวมแห่งบูรณาการของเจตจำนงแห่งประสาทสัมผัสกับเจตจำนงแห่งเหตุผล ชีวิตทางจริยศาสตร์นั้น มิใช่รูปที่ติดอย่างหนึ่งที่เข้มงวดจากคำอธิบายทางสังคมและจากส่วนรวมแห่งอินทรีย์ของสภาวะสัตว์ของมันเอง เพื่อว่าอุดมคติของความดีจะได้เป็นผลผลิตผสมของพลังแห่งการทำงาน ทั้งทางสังคมและทางปัจเจกบุคคล ความดีแห่งศีลธรรมที่เรียกว่าขีดสูงสุดแห่งความสุขก็คือ อุดมคติแห่งการพัฒนา ซึ่งเป็นผลจากการประสานกลมกลืน และการแสดงบทบาทร่วมกันของพลังต่างๆ ทางจิตทั้งหมด คือ ทางส่วนบุคคลและสังคม ซึ่งตระหนักไว้ที่เป็นศูนย์รวมทางจิตเสมือนกับภาวะแห่งปัจเจกบุคคลที่เป็นรูปร่างตัวตน

คุณค่าทางสุนทรีย์ หรือความงาม ในขณะที่สติปัญญาและเจตจำนงของมนุษย์ ผักไผ่แสงและตระหนักว่าอุดมคติต่างๆ แห่งความจริงและความดีของมัน โดยอาศัยกระบวนการแห่งการพัฒนาซึ่งแยกเอาข้อขัดแย้งและความตรงกันข้ามออก ในฐานะที่มันแสดงตัวมันเองในความเข้าใจและความรู้สึกของมัน แม้กระนั้นก็ตามลักษณะที่รู้สึกของมนุษย์ก็มีความโน้มเอียงโดยธรรมชาติอย่างหนึ่งที่จะแสวงหาความพึงพอใจของมัน ในอุดมคติแห่งความงาม ความรู้สึก ในรูปแบบที่ต่ำกว่า

ก็ถูกจำกัดไว้กับสัญชาตญาณแห่งผัสสะของส่วนเฉพาะและที่มีอยู่ในปัจจุบัน และถูกชี้นำด้วยสิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งก็เป็นส่วนท้องถิ่น เช่น ส่วนตัวและส่วนบุคคล การจะยกรูปแบบที่ต่ำกว่าของความรู้สึก ได้เรียกร้อง ในส่วนแห่งการศึกษาและวัฒนธรรมของมนุษย์เกี่ยวกับการจินตนาการของเขาค้นพบความหมาย และความสำคัญที่ขยายออกไปไกลเกินวัตถุแห่งสัญชาตญาณทางผัสสะ เมื่อเรากล่าวเช่นนั้นเราก็ดูเหมือนคิดประการหนึ่งว่าความรู้สึกทางสุนทรียภาพที่บรรลุถึงได้อย่างหนึ่งและจะพบได้ก็เฉพาะในสังคมที่มีวัฒนธรรมเท่านั้น และดูจะไม่เคยเป็นหน้าที่ชีวิตด้านในอย่างหนึ่งของจิตใจนั้นเลย แต่เรารู้แม้ในระหว่างคนป่าที่ไร้วัฒนธรรมว่า ยังมีความรู้สึกในความงามอยู่ และพวกเขาก็แสดงความงามนั้นออกมาด้วยการประดับตกแต่ง การเต้นรำ และดนตรีด้วย เพราะฉะนั้นก็มีปัญหาเกิดขึ้นว่า ความงามเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนทางอติวิสัยทั้งหมดหรือว่ามีบางสิ่งบางอย่างในตัวมันเองที่จับเอาความซาบซึ้ง (ฟวง มีนอก, 2530, หน้า 228-230)

#### องค์ประกอบของสุนทรียภาพ

จากความหมายและทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นว่า ความงามเกิดขึ้นในสามลักษณะ คือ จากวัตถุหรือสื่อ จากมนุษย์ และสุนทรียรส

อไควนัส (Aquinas, อ้างใน ฟวง มีนอก, 2530, หน้า 66) ได้กล่าวถึงวัตถุหรือสื่อว่าสิ่งที่มีความงามต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไข 3 ประการเข้าไว้ด้วยกัน คือ

1. สัมบูรณ์ภาพ หรือความสมบูรณ์ เพราะสิ่งต่างๆ ที่ชำรุดเสียหายก็จะกลายเป็นสิ่งอัปลักษณ์ ตามความเป็นจริง
2. ความได้สัดส่วน หรือการประสานกลมกลืนกันอย่างถูกต้องเหมาะสม
3. ความโชติช่วงสว่างไสว หรือความแจ่มแจ้งชัดเจน

เมื่อสิ่งต่างๆ ที่ได้ชื่อว่าสวยงามแล้วก็หมายถึงสีล้นสดใส แม้ว่าตามปกติสิ่งทั้งหลายจะเป็นสิ่งยืนยันได้เฉพาะในสิ่งสิ่งหนึ่งก็ตาม ก็มีรากฐานอยู่ที่แบบ และความดีเป็นเรื่องของความวิริยะ ในขณะที่มีความงามสัมพันธ์ต่ออินทรีย์สามารถตระหนักรู้ได้ สิ่งสวยงามคือสิ่งที่ให้ความพึงพอใจเมื่อได้พบเห็นเพราะฉะนั้นความงามจึงประกอบด้วยสัดส่วนที่เหมาะสม ประสาทสัมผัสที่ชื่นชมยินดีกับสิ่งต่างๆ ซึ่งประกอบเป็นสัดส่วนอย่างเหมาะสม ดังในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่เบื้องหลังชนิดของมันเองคือ เพราะแม้อินทรีย์สัมผัสก็เป็นเหตุผลชนิดหนึ่ง ในขณะเดียวกันก็เป็นอินทรีย์สามารถที่ตระหนักรู้ได้ทุกอย่างด้วย อไควนัส สรุปว่าเพราะความรู้เป็นจริงอยู่ได้ก็โดยการประสานกลมกลืน

และความเป็นเหมือนสิ่งเดียวกันก็สัมพันธ์กับรูปแบบ ความงามจึงเป็นเรื่องของธรรมชาติแห่งสาเหตุทางรูปแบบอย่างเหมาะสม

บุญ นิลเกษ (2525, หน้า 38) ได้กล่าวเรื่องมนุษย์ว่า หากถือว่าความงามที่แท้จริงในทางสุนทรียศาสตร์นั้นต้องมีภาวะเป็นอภิปรายเท่านั้น มนุษย์เองก็อยู่ในฐานะลำบากที่จะบอกได้ว่ามนุษย์จะเข้าถึงภาวะดังกล่าวนี้ได้ที่ไหนและเมื่อไร ตรงกันข้ามหากถือว่าความงามดังกล่าว เป็นเรื่องของปิติสุขที่เกิดจากความมีสมาธิจิต และความไม่มีกิเลสและตัณหาเข้าครอบงำจิตใจก็ไม่ใช่เป็นการยากเกินไปที่จะหาประสบการณ์นี้ได้ ยิ่งกว่านั้นหากยอมรับกันว่าความงามนั้นมีอยู่ในสิ่งที่มี ความงามตามที่เราพึงพอใจ ก็ไม่เป็นการยากที่จะหาความงามดังกล่าวนี้ได้อยู่ทั่วไป อย่างไรก็ตามมนุษย์ก็อาจมีประสบการณ์เกี่ยวกับความงามได้จาก

1. จากสิ่งที่มีความงาม (The beauty thing)
2. ความมีจิตใจที่เป็นสมาธิ (The contemplated mind)
3. ปริมาตรภาวะ (Absolute) ตามแต่สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2542, หน้า 7) ยังได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์ผู้รับรู้สามารถแยกออกได้สองพวก คือ มนุษย์ผู้สร้างสุนทรียวัตถุ และมนุษย์ผู้สนใจศึกษาและสนับสนุน ทั้งสองกลุ่มต่างมีสุนทรียวัตถุเป็นตัวกลางร่วมกัน สื่อถึงกันได้โดยลักษณะเฉพาะของตัวกลางนั้น และต้องอยู่บนพื้นฐานประสบการณ์ที่ตรงกัน

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2542, หน้า 8) กล่าวว่า สุนทรียรส ได้แก่ ส่วนที่เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้น เป็นส่วนสำคัญที่เป็นผลของประสบการณ์ทางสุนทรียะ เพราะช่วยปลุกจิตใจให้เบิกบาน ยินดี ชื่นชม เกิดความรู้สึกกินใจ เพลิดเพลิน ลืมตัว หรืออาจไม่มีความสุข เพราะเกิดจากการกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกสับสน เวทนา หรือเกิดความสำนึกขึ้นในใจ ส่วนที่เป็นความรู้สึกนี้ แม้จะมีสุนทรียวัตถุอยู่ตรงหน้าหรือไม่ก็ตาม เพียงแต่กล่าวถึงเรื่องเดียวกันหรือการขานรับที่ตรงกัน ก็สามารถทำให้เกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะได้ และหลังจากที่ได้รับรู้ทางสุนทรียวัตถุ ตลอดจนเกิดความรู้สึกต่างๆ ขึ้นแล้ว ก็จะเกิดความคิดรวบยอดหรือส่วนที่ให้แนวคิดเรา

#### การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงสุนทรียภาพ

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud, อ้างใน อมร โสภณวิเศษสุวรรณ, 2520, หน้า 270) ได้กล่าวว่าการเล่นและศิลปะเป็นการแสดงออกทางจินตนาการ เมื่อคนเราโตขึ้นก็เลิกเล่นอย่างเด็กและสร้างความผันแทนการเล่นใช้เวลาในการฝันทั้งคืนและสร้างศิลปะ ในการสร้างศิลปะนั้นจิตสำนึก

กับจิตได้สำนึกทำงานร่วมกัน การฝันทั้งตื่นและศิลปะช่วยป้องกันมิให้ความต้องการที่รุนแรงต่างๆ เช่น ความต้องการทางเพศที่ถูกเก็บกดไว้ แสดงตัวออกมาโดยตรง แต่แสดงออกมาในรูปศิลปะที่สังคมยอมรับ และสเปนเซอร์ (แพททริก, 2518, หน้า 383) ได้คิดทฤษฎีแรงกระตุ้นให้เล่น คำว่า เล่น (play) หมายถึง กัมมันตภาพทุกอย่างของมนุษย์ซึ่งเป็นไปโดยเสรี เกิดขึ้นเองและเกิดขึ้นเพื่อตัวเองเท่านั้น ความสนใจที่มีในการเล่นก็คือพัฒนาตัวของตัวเอง โดยไม่ได้รับการกระตุ้นจากพลังใดเลยไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอก ส่วนคำว่างงานนั้นหมายถึง กัมมันตภาพทุกอย่างที่เราตั้งใจทำ โดยรู้ตัวอยู่เป็นนิจโดยถือเป็นการจะต้องบรรลุถึงจุดหมายซึ่งมิใช่กัมมันตภาพนั่นเอง ขณะทำงานจิตใจจึงเคร่งเครียดมีความพยายาม การมุ่งหน้า และการปักจิตปักใจ ส่วนการเล่นนั้นเนื่องจากเป็นการแสดงออกที่เกิดขึ้นเอง จากชีวิตจิตใจจึงไม่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้น แต่ให้ความพึงพอใจอย่างสูง คราวนี้ถ้าหากว่ากัมมันตภาพที่ใช้ในการเล่นนี้เกิดขึ้นกับประสาทระดับสูงทั้งสองคือ จักขุประสาทและโสตประสาทรวมทั้งพลังจิตระดับสูงและอารมณ์ด้วย เจื่อนไขยอมมีครบถ้วนแล้ว สำหรับความพึงพอใจทางสุนทรีศาสตร์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการนำเอาพลังเหลือเพื่อท่วมท้นออกใช้

ธีโอดอร์ ลิปส์ (Theoder Lipps, อ้างใน อมร โสภณวิเศษสุวรรณค์, 2514, หน้า 336) เป็นผู้สร้างทฤษฎี empathy ซึ่งว่าด้วยศิลปะ empathy คือการสร้างจินตนาการให้ตัวเราเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับศิลปวัตถุ กล่าวคือ เราถ่ายทอดความรู้สึกและปฏิกิริยาของเราลงไปในศิลปวัตถุ หรือเราใส่วิญญาณของเราเองลงไปในศิลปวัตถุนั้นและรู้สึกเป็นอันเดียวกับมัน empathy แตกต่างจาก abstraction กล่าวคือ abstraction เป็นการดึงความรู้สึกเชิงจิตวิสัยมาจากวัตถุ ส่วน empathy คือ การถ่ายทอดความรู้สึกจากจิตลงไปในวัตถุ เช่น เมื่อเราเห็นเสาต้นใหญ่แข็งแรงรองรับอาคาร เรารู้สึกว่ากล้ามเนื้อคลายความเครียดและอารมณ์มั่นคง เราถ่ายทอดความรู้สึกมั่นคงให้แก่เสาและเห็นว่าปลอดภัย เมื่อเราเห็นตึกทรุดไปแถบหนึ่งเรารู้สึกไม่มั่นคงให้แก่ตึกและเห็นว่าไม่ปลอดภัย นอกจากนี้ empathy ยังมีบทบาทในการรับรู้ถึงสิ่งที่สวยงามได้อีกด้วย

กวิน คเชนทร์เดชา (2540, หน้า 116-119) กล่าวว่า เมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษาแล้วจะต้องได้รับการพัฒนาใน 3 ด้าน คือ ร่างกาย (Body) สติปัญญา (Mind) และจิตใจ (Spirit) ทั้งนี้ในการเรียนการสอน ครูจึงควรจะต้องเปิดโอกาส ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ให้ความรู้ที่ถูกต้องและที่สำคัญคือ ต้องพัฒนาลักษณะนิสัยในเรื่องของความพยายาม ความอดุสาหะ โดยการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง พลศึกษาสมัยใหม่จะต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความสนุกสนานรื่นเริงมีความสุข ไม่ใช่เรียนอย่างทรมานเหมือนในอดีต ดังนั้นการสอน

ที่จะพัฒนาให้นักเรียนมีสุนทรียภาพจากการเรียนวิชาพลศึกษา จึงควรให้มีการแสดงออกด้วยความสนุกสนาน ชื่นชอบ อยากรู้อยากปฏิบัติ โดยเน้นให้ กิจกรรมต่างๆ ปฏิบัติด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. มีการเคลื่อนไหว (Movement) หลายๆ รูปแบบอย่างอิสระ
2. มีลีลา (Action) การควบคุมร่างกายการทำงานประสานกันเป็นจังหวะ
3. มีจังหวะ (Rhythm)

กล่าวโดยสรุปคือ เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้และแสดงออกในกิจกรรมที่มีองค์ประกอบ 3 อย่างข้างต้น จะช่วยให้นักเรียนเกิดสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย เราอาจจะได้เห็นประชากรยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับกีฬา

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านพลศึกษา

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านร่างกาย

การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ต้องต่อสู้ดิ้นรนและต้องการปัจจัยสี่ในการเป็นอยู่ จะสังเกตเห็นว่าปัจจุบันมนุษย์ได้สร้างสรรค์เครื่องมือทันสมัยและเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามามีบทบาทต่อการทำงานและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ทำให้ความเป็นอยู่สะดวกสบายมากขึ้น มนุษย์ขาดการออกกำลังกายและมีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยที่กำลังเจริญเติบโตที่ต้องการการออกกำลังกายและเล่นกีฬาที่เหมาะสม แต่ในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ต้องแข่งขันในเรื่องของการเรียน จึงทำให้เด็กในวัยนี้ขาดการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพ จะเน้นให้แต่บุตรหลานเรียนอย่างเดียว เพื่อที่จะได้เรียนโรงเรียนดีๆ และมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง

การออกกำลังกายจะมีประโยชน์อย่างมาก สำหรับพัฒนาการทางด้านร่างกาย เพราะจะทำให้การทำงานของระบบต่างๆ ในร่างกายมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ระบบกล้ามเนื้อ ระบบโครงสร้างกระดูก ระบบหายใจ ระบบหมุนเวียนโลหิต ระบบประสาทและการทำงานของอวัยวะต่างๆ รวมถึงระบบขับถ่าย

ดังนั้นการออกกำลังกายจึงมีประโยชน์และจำเป็นอย่างมากสำหรับมนุษย์ในวัยต่างๆ และควรให้เด็กๆ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการออกกำลังกาย

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านจิตใจและอารมณ์

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแข่งขันในด้านต่างๆ คนที่แข็งแรงกว่าและคนที่ปรับตัวได้ดีกว่า ก็จะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่วนผู้ที่อ่อนแอหรือปรับตัวไม่ได้ก็จะเกิดความเครียดและวิตกกังวลกับทุกๆ เรื่อง เด็กในวัยที่กำลังเจริญเติบโตก็เช่นเดียวกัน จะประสบปัญหาจากครอบครัว

จากการเรียนและสภาพแวดล้อมต่างๆ ทำให้หาทางออกไม่ได้ ส่วนหนึ่งจะหันไปหายาเสพติด ส่วนหนึ่งจะไปมั่วสุมตามสถานที่ต่างๆ ที่ไม่เหมาะสม เพื่อที่จะหาทางผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์ของตนให้ดีขึ้น

การออกกำลังกายและการเล่นกีฬา จึงเป็นทางออกหนึ่งที่เหมาะสำหรับเด็กในวัยเจริญเติบโต เพื่อจะได้ร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา

### 3. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา

การเรียนรู้ของมนุษย์จะสามารถทำได้ระหว่างอายุ 6-18 ปี ดังนั้นทางการเรียนกีฬาก็เช่นเดียวกัน การปลูกฝังทักษะที่ถูกต้องตั้งแต่เด็กๆ จะทำให้เกิดการพัฒนาที่รวดเร็วและคงอยู่ตลอดไป ซึ่งจะช่วยให้การเพิ่มพูนความรู้ทางด้านยุทธวิธีที่สลับซับซ้อน เมื่อเด็กเติบโตขึ้นจึงสามารถทำได้ง่าย เราจะเห็นว่าการแข่งขันกีฬาในระดับเยาวชน เด็กไทยสามารถสู้กับนานาชาติได้อย่างทัดเทียม เช่น กีฬานักเรียนระหว่างประเทศอาเซียนหรือเอเชียเราก็สามารถเป็นผู้ชนะเลิศได้หลาย ๆ กีฬา แต่เมื่อเข้าสู่การแข่งขันในระดับที่สูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬา ซีเกมส์ เอเชียนเกมส์ หรือโอลิมปิกเกมส์ เรามักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ นั่นแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่ถูกต้องเป็นขั้นตอน การลำดับพัฒนาการประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาการให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโต จะให้เด็กมีความพร้อมในทุกๆ ด้านและสามารถรับรู้ทักษะที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น

### 4. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านอารมณ์

การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมา แม้ว่าจะประสบความสำเร็จอย่างสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนมีมาตรฐานดีขึ้น แต่จะเป็นอยู่เฉพาะในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ ซึ่งมักก่อให้เกิดปัญหาการแข่งขันอย่างรุนแรงเพื่อจะได้เปรียบในการดำเนินชีวิต ปัญหาความร้าวฉานทางวัฒนธรรม วัตถุนิยม บริโภคนิยม และความฟุ้งเฟ้อต่างๆ ดังนั้นการดำเนินชีวิตของเด็กไทยในสังคมปัจจุบันจึงเปลี่ยนแปลงมาก เช่น สภาพครอบครัวมีขนาดเล็กลง ทำให้ระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวที่พึ่งพาอาศัยกันเริ่มขาดหายไป เป็นต่างคนต่างอยู่ ขาดความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและส่วนรวม เป็นผลให้เกิดปัญหาทางสังคมในอัตราที่สูงขึ้น เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาอาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สิน โสเภณี ยาเสพติด การแพร่ขยายของเชื้อเอดส์ ปัญหาคุณภาพชีวิตของเด็กและสตรี และพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่น เป็นต้น ดังนั้นการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามกฎ กติกา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเป็นผู้นำและผู้ตาม การทำงานร่วมกัน การมีวินัยในตนเอง จึงเป็นสิ่งที่เด็กๆ จะต้องได้รับการปลูกฝังจากการเล่นกีฬา

### 5. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านคุณธรรม-จริยธรรม

โลกปัจจุบันได้ก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็วจากอิทธิพลความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ การสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งโลก ทำให้กระแสวัฒนธรรมและข้อมูลข่าวสารที่ขาดการกลั่นกรอง ปรากฏในสื่อต่างๆ เช่น ธุรกิจบันเทิงโฆษณา เป็นต้น เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม ซึ่งมีผลให้สังคมขาดคุณธรรม-จริยธรรมที่มีมาจากอดีต เด็กๆ จะต้องเติบโตขึ้นมาในสังคมที่จะต้องแข่งขันกัน ตั้งแต่การเรียน การดำรงชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการประกอบอาชีพที่สำคัญในอนาคต เกิดความพยายามที่จะเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ความเห็นแก่ตัว ขาดคุณธรรม ดังนั้นในการพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต จึงต้องพัฒนาทางด้านคุณธรรม-จริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านต่างๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งกิจกรรมทางพลศึกษาและกีฬาสามารถที่จะปลูกฝังทัศนคติที่ดีทางด้านคุณธรรมจริยธรรมได้เป็นอย่างดี

#### งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ

สุรพงษ์ ยิ้มละมัย (2540) ได้ศึกษาผลการคิดเชิงวิจารณ์ จากการสอนอ่านเพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดเชิงวิจารณ์ ตามแนวการวิจารณ์ทางสุนทรียศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่าน เพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดเชิงวิจารณ์ตามแนวการวิจารณ์ทางสุนทรียศาสตร์ มีความสามารถในการคิดเชิงวิจารณ์ตามการวิจารณ์แนวสุนทรียศาสตร์หลังการเรียนสูงกว่าการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากการศึกษางานวิจัย นอกจากงานของสุรพงษ์ ยิ้มละมัย ผู้วิจัยไม่เคยพบว่ามีใครเคยวิจัยทดลองเกี่ยวกับการพัฒนาสุนทรียภาพ ดังนั้นงานวิจัยต่อไปนี้จึงเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์แนวสุนทรียศาสตร์ ได้แก่ วัฒนา เอื้อศิลามงคล (2528) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “เสาวราจนี ในวรรณคดีนิทานสมัยอยุธยา” พบว่า บทพรรณนาความงามของธรรมชาติ กวีมุ่งให้ผู้อ่านเห็นภาพธรรมชาติที่น่ารื่นรมย์ จะเอ่ยชื่อสิ่งธรรมชาติและอากับกิริยาความเคลื่อนไหวต่างๆอย่างมีชีวิตชีวา พิมพ์ภรณ์ เครื่องกำแหง (2531) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “สุนทรียทัศน์ในพระสุตตันตปิฎก” พบว่า ความงามเป็นสิ่งที่มีความค่า สามารถพบได้ในภาวะนามธรรมและภาวะรูปธรรม คำว่า “งาม” เทียบได้กับ “ดี” หรือ “มีประโยชน์” หรือ “ทำให้พึงพอใจ” และยังพบว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้ภาวะสุนทรียช่วยในการสั่งสอนพุทธธรรมอยู่เสมอ และ เมินรัตน์ นวนุศย์ (2536) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ดุริยสุนทรีย : การประเมินคุณค่าตามแนวสุนทรียศาสตร์ของไซเปนฮาวเออร์” พบว่า ไซเปนฮาวเออร์

มีแนวทางในการประเมินคุณค่าทางสุนทรีย์ของดนตรีในเชิงปรัวิสัย ผู้ฟังจะเข้าถึงคุณค่าแท้จริงของดนตรีได้โดยการ สัมผัส แบบหยั่งรู้โดยตรงไม่ผ่านหลักเหตุผลเพียงพอ และเงื่อนไขของความรู้อื่นๆ

### ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้าน

#### ความหมายของการละเล่น

คำว่า การละเล่น ตามพจนานุกรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, หน้า 90) ให้ความหมายว่า มหรสพ การแสดงต่างๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง ส่วนการละเล่นของเด็ก หมายถึง การกระทำของเด็กที่ทำไปเพื่อความสนุกสนาน หรือผ่อนคลายอารมณ์ให้เพลิดเพลิน

การเล่น (play) หมายถึง กิจกรรมการเคลื่อนไหวของมนุษย์ประเภทหนึ่งที่มีได้กำหนดเป็นโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว หรืออาจจะมีโครงสร้างเพียงเล็กน้อย การเล่นมีความหมายที่กว้างกว่า เกมหรือกีฬา ซึ่งเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่สลับซับซ้อน มีโครงสร้างที่แน่นอนขึ้น (ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ, 2534, หน้า 2)

ผะอบ โปษะกฤษณะ (อ้างใน วิราภรณ์ ปนาทกุล, 2531, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการเล่นของเด็กไทยว่า เป็นการละเล่นต่างๆของเด็กที่นิยมเล่นกันในชีวิตประจำวัน โดยสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน ซึ่งบางประเภทมีบทร้องและบทรำประกอบ ส่วนกฎเกณฑ์ต่างๆ มักมีการกำหนดขึ้นเองตามข้อตกลงของกลุ่มผู้เล่นในแต่ละท้องถิ่น บางครั้งก็เล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง แต่บางครั้งก็เล่นเพื่อการแข่งขัน

การเล่น หมายถึง การใช้พลังงานส่วนเกินไปในทางสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม หรือการเล่นเป็นไปตามสัญชาตญาณของเด็กที่ต้องการการเคลื่อนไหว ผ่อนคลายความตึงเครียด โดยการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534, หน้า 12)

พีระพงษ์ บุญศิริ และ มาลี สุรพงษ์ (2536, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการเล่น หมายถึง การละเล่นหรือร่วมกิจกรรมที่เป็นลักษณะการแสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แสดงออกถึงวัฒนธรรม ประเพณีที่มีมาแต่โบราณ และสืบทอดกันมาถือเป็นแบบอย่างประเพณีเฉพาะ และ สุรสิงห์สำรวม จิมพะเนา (2520, หน้า 5-6) ยังได้กล่าวว่า “การเล่นของเด็ก เป็นวิธีการแสวงหาสิ่งใหม่ๆในโลกที่ช่วยให้เด็กได้ทดลองสร้างความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อม ทำให้

เด็กเกิดการเรียนรู้วิธีการปรับตัวเองให้เข้ากับโลก ได้ฝึกฝนทักษะชีวิตหรือความชำนาญที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ทำให้เด็กค้นพบตัวเองที่ละน้อยและมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง“

กล่าวโดยสรุป การเล่นเกม หมายถึง กิจกรรมที่แสดงออกทางการเคลื่อนไหว เพื่อความเพลิดเพลิน ตามแต่ท้องถิ่นนั้นๆ

#### ประเภทของการละเล่น

สุรสิงห์สํารวม จิมพะเนา (2520, หน้า 29-36) แยกประเภทของการละเล่นไว้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การเล่นเกมโดยการเลียนแบบของผู้ใหญ่
2. การเล่นเกมโดยการเลียนแบบประกอบอาชีพของผู้ใหญ่
3. การเล่นเกมโดยการเลียนแบบวิธีหาอาหารของผู้ใหญ่
4. การเล่นเกมเพื่อความเพลิดเพลินของตนเองตามลำพัง
5. การเล่นเกมโดยมีกฎกติกา
6. การเล่นเกมกับเพื่อนโดยไม่มีกฎกติกา
7. การเล่นเกมแข่งขันโดยมีการพนัน

#### องค์ประกอบของการละเล่น

ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ (2534, หน้า 2) ได้กล่าวว่า การเล่นเกมองค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดให้มีการเล่นเกมและเกี่ยวข้องกับการเล่นเกมที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
2. สิ่งแวดล้อมทางด้านจิตวิทยา
3. ตัวบุคคลเอง

การละเล่นถูกกำหนดโดยสิ่งแวดล้อมโดยมีตัวบุคคลเป็นส่วนร่วม คือ เด็กๆ จะเล่นเกมหรือการละเล่นต่างๆ ที่พ่อแม่เล่นกับคนอื่นๆ ในละแวกหมู่บ้านนั้น ซึ่งรูปแบบการละเล่นต่างๆ ที่พ่อแม่และบุคคลนั้นไปเล่นกัน ก็เป็นการละเล่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นก่อนๆ

#### คุณค่าของการละเล่น

1. ทำให้เด็กได้รับความสนุกสนาน ร่าเริง ผ่อนคลายอารมณ์ที่ตึงเครียด
2. ทำให้เด็กทุกคนร่วมทำกิจกรรมทางกายเพื่อส่งเสริมทักษะขั้นมูลฐาน

3. ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานและเล่นร่วมกับคนอื่น ปฏิบัติตามระเบียบและรู้จักใช้ความคิดด้วยตนเอง
4. เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาถึงพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็ก
5. ส่งเสริมการเรียนการสอนในวิชาด้านอื่นๆ โดยนำเกมเข้าไปสอดแทรกทำให้นักเรียนไม่เบื่อสร้างความสนใจในการเรียน
6. สร้างพื้นฐานทักษะทางกีฬาและสมรรถภาพทางกาย

(ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ, 2534, หน้า 15)

#### การวิเคราะห์การเล่นพื้นบ้าน

จากองค์ประกอบความงามของสุนทรียศาสตร์ วัตถุหรือสื่อจะมีความงามต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 3 ประการคือ (พวง มั่นอก, 2530, หน้า 66)

1. สัมบูรณ์ภาพ หรือความสมบูรณ์
2. ความได้สัดส่วน หรือการประสานกลมกลืนกันอย่างถูกต้องเหมาะสม
3. ความโชติช่วงสว่างไสว หรือความแจ่มแจ้งชัดเจน

นอกจากองค์ประกอบความงามของสุนทรียศาสตร์ดังกล่าวแล้ว ยังมีการเรียนรู้ในทางพลศึกษาที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดสุนทรียภาพ ต้องปฏิบัติด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ (กวิน คเชนทร์เดชา, 2540, หน้า 116)

1. มีการเคลื่อนไหว (Movement)
2. มีลีลา (Action)
3. มีจังหวะ (Rhythm)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การเล่นพื้นบ้านโดยสรุปหลักการทั้งสองดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

1. ความสมบูรณ์ หมายถึง ชัดความสามารถที่ก่อให้เกิดการรวมกันเข้าของส่วนต่างๆ ของเนื้อสาร เป็นการรวมกันที่มีความสมบูรณ์เพราะไม่มีส่วนใดขาดหรือเกิน เป็นการรวมที่ลงตัวพอดี
2. ความได้สัดส่วนที่เหมาะสม หมายถึง ความเหมาะสมกลมกลืนซึ่งกันและกันของส่วนต่างๆ และความเหมาะสมกลมกลืนที่แต่ละส่วนมีต่อส่วนรวม หรือขีดความสามารถที่จะอยู่ร่วมกันกับส่วนอื่นๆ และส่วนรวมทั้งหมด ในที่นี้ส่วนต่างๆ ได้แก่ การเคลื่อนไหว (Movement) ลีลา (Action) และจังหวะ (Rhythm)

การเคลื่อนไหว (Movement) หมายถึง การเปลี่ยนตำแหน่งของร่างกายที่ต่อเนื่องกัน ทั้งที่จากตำแหน่งหนึ่งไปอีกตำแหน่งหนึ่งและร่างกายอยู่กับที่แต่มีการแสดงกิริยาอวัยวะ เช่น แขน ลำตัว เป็นต้น

ลีลา (Action) หมายถึง ท่าทางของการเคลื่อนไหว

จังหวะ (Rhythm) หมายถึง จังหวะที่เกิดขึ้นระหว่างความสัมพันธ์กันของลีลาและการเคลื่อนไหว

3. ความเป็นเอกภาพ หมายถึง ความเป็นหนึ่งเดียวของส่วนต่างๆ ที่เข้ามาอยู่รวมกัน อย่างมีสัดส่วนที่พอเหมาะ ทำให้ส่วนต่างๆ นั้นประกอบกันเข้าเป็นส่วนรวมส่วนหนึ่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้าน

รัตนา มณีจันสุข (2539) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การละเล่นพื้นบ้านไทย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การละเล่นพื้นบ้านไทย มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

พรรณี สุวดี (2527) ได้ศึกษามโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สาม ที่เรียนด้วยกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคเหนือกับกิจกรรมตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาพบว่า มโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนที่เรียนด้านกิจกรรมการละเล่นพื้นเมืองของเด็กภาคเหนือกับกิจกรรมตามแผนการสอนของศึกษาธิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

นิภาภรณ์ ดิสมโชค (2535) ได้ศึกษาความพร้อมของเด็กปฐมวัยระหว่างกลุ่มที่ได้รับการฝึกด้วยเกมการศึกษาที่ใช้กิจกรรมทางกาย และกลุ่มที่ได้รับการฝึกด้วยเกมการศึกษาตามแผนการจัดประสบการณ์ พบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกด้วยเกมการศึกษาที่ใช้กิจกรรมทางกาย มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกด้วยเกมการศึกษาตามแผนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2535) ได้ศึกษาผลของการใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคม ด้านการเคารพต่อระเบียบวินัยในตนเองและกลุ่ม ด้านการแสดงออกและการแก้ปัญหาในกลุ่ม ด้านการมีมารยาทในทางสังคม ด้านการแสดงความรับผิดชอบและมีลักษณะเป็นผู้นำ และด้านการช่วยเหลือผู้อื่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยทดลองสอนนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เป็นเวลา 6 สัปดาห์เท่ากัน พบว่า (1) นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนทักษะทางสังคมในด้านการเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม

การมีส่วนร่วมในงานกลุ่ม การแสดงออก และการแก้ปัญหาในกลุ่มไม่แตกต่างกัน (2) นักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนทักษะทางสังคมในด้านการมีรอยาททางสังคม การแสดงความรับผิดชอบ และมีลักษณะความเป็นผู้นำการช่วยเหลือผู้อื่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) นักเรียนกลุ่มทดลอง มีสังคมมิติสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิจารณ์ ปนาทกุล (2530) ได้ศึกษาหาแนวทางในการนำการเล่นของเด็กไทยบางอย่างไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้พิจารณาคัดเลือกการเล่นใน 2 ขั้นตอนคือ ความเหมาะสมในตัวของการเล่นเองและความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กนักเรียน และนำการเล่นดังกล่าวมาวิเคราะห์คุณค่า โดยใช้เกณฑ์สมรรถภาพการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne', R.M: 1970) โดยอาศัยข้อมูลจากการเล่น กฎกติกาการเล่น และทักษะที่ได้เด่นชัดจากการเล่นมาเป็นเกณฑ์ พบว่ามีคุณค่าตามสมรรถภาพการเรียนรู้ 5 ประการของกาเย่ และยังสามารถคล้องกับกับวิธีสอนป่นเล่น นอกจากนั้นยังมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ ซึ่งสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ 3 แนวทาง คือ (1) เลือกใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตรงตามเนื้อหาในบทเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ (2) เลือกใช้เป็นกิจกรรมเสริมบทเรียน (3) เลือกใช้จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน